

DEPREM

Cavit Işık YAVUZ*

Öz: 2023 yılının Şubat ayında yaşanan depremler Türkiye'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde geniş bir alanda büyük bir tahribata ve çok sayıda can kaybına neden olmuştur. Toprakları büyük depremler üretebilen bir coğrafyada yer alan Türkiye, bir kez daha büyük bir yıkım ile sarsılmıştır. Depremler sağlık hizmetlerini de birçok yönüyle etkilemiş, yeni ve kritik gereksinimler ortaya çıkarmıştır. Toplum ve Hekim Dergisinin "Deprem" başlıklı bu özel dosyasında konuyu, sağlık hizmetleri kapsamında ele alan ve değerlendirilmelerde bulunan yazılara yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Deprem, Türkiye, sağlık hizmetleri

Earthquake

Abstract: In February 2023, earthquakes in the southern and south-eastern regions of Turkey caused widespread destruction and casualties. Turkey, whose territory is located in a geography that is prone to major earthquakes, has once again been struck by major destruction. The earthquakes have also affected health services in many ways, creating new and critical needs. This special issue of the Community and Physician entitled "Earthquake", includes articles that address and evaluate the issue in the context of health services.

Key words: Earthquake, Turkey, health services

Birkaç yıl sonra 21. Yüzyıl'ın ilk çeyreğini tamamlıyoruz. Geçen kısa süreye krizler, afetler, pandemiler, savaşlar ve iklim değişikliği damgasını vurdu, kayıplar yaşandı, eşitsizlik derinleşti. Yüzyıl, ilk on yılında 11 Eylül saldırıları ve peşinden gelen ve "İkinci Körfez Savaşı" ile başladı, kapitalizmin üçüncü büyük krizi olarak nitelenen finans kapital kriziyle ve domuz gribi pandemisiyle devam etti. İnsani krizler ve savaşlar etkilerini arttırmıştı ve birbiri peşi sıra geliyordu, gelmeye de devam ediyor. Ekolojik yıkım ve iklim değişikliği sadece insanların değil tüm canlıların ve gezegenin geleceğini tehdit ediyor ve bu tehdit gün be gün artıyor. İlkinden çok daha büyük bir kayba neden olan bir pandemi daha gördü dünya.

İklim değişikliğinin neden olduğu aşırı hava olaylarının ve bu olaylara bağlı yaşananların "doğal afet" olarak adlandırılması bile tartışılır hale geldi. Çünkü iklimi değiştiren insan etkinlikleri. Kapitalizm çevreyi dışsal bir öge olarak görüyor ve çevre ile ilgili maliyetleri dışsallaştırıyordu, iklimi değiştiren etkinliklerin ana dinamiği buydu.

Afetler, acil durumlar, olağandışı durumlar 21.Yüzyılda yıkımlara neden olmayı sürdürüyor. Özellikle

hava olayları kaynaklı durumlardaki artış dikkat çekiyor. Bazı değerlendirmelere göre son 100 yılda Avrupa'da kuraklık, sel, aşırı sıcak, fırtına vb kaynaklı durum sayısı 1.500'den fazla ve bunların üçte ikisi bu yüzyılın başından bu yana gerçekleşti. İklim değişikliğinin etkisiyle yoğunlaşan ve kimi zaman afete neden olan olağandışı durumlar yanında depremler de çok sayıda kayba neden olmayı sürdürüyor. Our World in Data verilerine göre 2001-2023 arasında dünya genelinde deprem nedeniyle yaklaşık 780 bin kişi yaşamını yitirdi. Bazı değerlendirmelere göre, son 23 yılda 100'den fazla kişinin ölümüne yol açan 58 deprem oldu dünyada. Doğal afetler olarak sınıflandırılan nedenler arasında deprem bu yüzyılın en çok can kaybına neden olan başlığı olarak istatistiklerde ilk sırada.

Bu istatistiklerde geçmişte olduğu gibi Türkiye de yerini alıyor ne yazık ki. Geçmişte yaşanan 1939 Erzinca ve 1999 Gölcük depremlerinden sonra en büyük can kaybını 50 binin üzerine çıkan bir sayıyla 2023 yılında verdi Türkiye. Artık 17 Ağustos gününde olduğu gibi zihinlerimize acıyla kazınan bir gün daha var takvimlerde: 6 Şubat.

*Halk Sağlığı ve Çevre Sağlığı Uzmanı, Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD (ORCID No:0000-0001-9279-1740)

Geliş Tarihi / Received : 10.09.2023

Kabul Tarihi / Accepted : 13.09.2023

6 Şubat günü Kahramanmaraş merkezli peş peşe iki büyük deprem büyük bir yıkım getirdi. Toprakları büyük depremler üretebilen bir kuşakta yer alan Türkiye, bir kez daha büyük bir yıkım ile karşılaştı. 6 Şubat depremleri "Yüzyılın depremleri" olarak nitelendirildi. Depremi afete çeviren ve bu denli bir yıkıma yol açan çok sayıda etken bir kez daha tartışılır oldu. 24 yıl önce 17 Ağustos depremlerinde yaşananlar, o dönemdeki tartışmalar büyük oranda yeniden tartışıldı ve yaşandı. Depremi neden olduğu kayıplar önlenemiyordu, ancak bunun için depremlerden önce harekete geçmek gerekiyordu.

6 Şubat depremleri geniş bir alanda yoğun bir nüfusu etkiledi. TTB verilerine göre etkilenen illerin toplam nüfusu, Türkiye nüfusunun %16,4'ünü oluşturuyor, bölge ülke geneline göre genç bir nüfus yapısını barındırmakta, ortalama hane halkı büyüklüğü de ülke geneline göre daha fazla. UNFPA'nın 3 Mart 2023 tarihli "Türkiye Depremi Durum Raporu #4" başlıklı raporuna göre 11 ilde depremden etkilenen nüfus 1.7 milyon mülteci dâhil, 15.8 milyon, bu nüfusun 4.1 milyonunun üreme çağındaki kadınlar olduğu tahmin edilmekte.

Gerek etkilenen alanın büyüklüğü gerekse de nüfusun fazlalığı ve depremin şiddeti bölgeyi kelimenin tam anlamıyla yıktı. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın Mart 2023 tarihli raporuna göre 11 ilde toplam 35.355 bina yıkıldı, iki yüz binden fazla bina acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı olarak tespit edildi. İlk günlerdeki arama kurtarma ve acil müdahale çalışmalarına gereksinimin ne boyutta olduğunu gözler önüne seren bu rakamlar başta barınma olmak üzere bölgenin çok uzun süreli sıkıntılar yaşayacağına da göstergesiydi. Bugün aradan

8 ay geçmesine rağmen bölgede birçok sorunun sürdüğü gözlemlenebiliyor.

Sağlık hizmetleri depremlerin ilk anlarından itibaren kritik önemde hizmetler, tıpkı "normal" zamanlarında olduğu gibi. Yaşanan birçok deneyim depremlerin sağlık hizmetlerini kısa, orta ve uzun vadede derinden etkilediğini gösteriyor. Artan ve yeni ortaya çıkan gereksinimlere yanıt vermeye çalışan sağlık hizmetleri ve sağlık çalışanları ağır bir yükün altında ciddi sorunlarla karşı karşıya kalıyorlar. Deprem hazırlıklı olamamanın bedelini onlar ödüyorlar.

Toplum ve Hekim Dergisi bu sayısında depreme odaklanarak sağlık hizmetleri ve depremin etkileri boyutuyla konuyu ele alıyor. Bu dosya ile deneyimler, uzman görüşleri, uzmanlık derneklerinden değerlendirmeler ve uzmanların aktarımları ile geniş bir alanın belirli bir kısmını gözden geçirmeyi amaçlıyoruz. Bu sayı ile sizlere ulaşan ilk bölümde halk sağlığı, çevre sağlığı ve acil tıp alanından değerlendirmeler, alandan deneyimler, gözlemler, uzmanlık derneklerinden yazılar yer alıyor. Bu ilk bölümde yer verdiğimiz önemli dokümanlardan biri Türk Tabipleri Birliği'nin deprem bölgesine ilişkin olarak Mart ayında yayımladığı Birinci Ay Raporu. Bu raporda hem bölgeye ilişkin önemli gözlemler hem de özellikle sağlık hizmetlerine ilişkin TTB ekiplerinin derlediği önemli veriler yer alıyor. Dosyanın ikinci bölümünde de farklı alanlardan uzmanların yazıları ve değerlendirmeleri olacak.

Yeni ve büyük depremleri beklerken; korunmanın arama kurtarmadan daha çok önemsendiği günler görebilmek dileğiyle iyi okumalar diliyor, tüm yazarlarımıza içtenlikle teşekkür ediyoruz.